

POSTANOWIENIE

27 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 czerwca 2023 r. w Warszawie wniosku J. K. o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej od postanowienia Sądu Okręgowego w Białymstoku z 9 września 2022 r., II Ca 899/22, wydanego w sprawie z wniosku J. K.1 z udziałem J. K. o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody chorego

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od J. K. na rzecz J. K.1 240 (dwieście czterdzieści) zł kosztów postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje adw. M. F. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Białymstoku 240 (dwieście czterdzieści) zł kosztów nieopłaconej pomocy prawnej.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Białymstoku oddalił apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku z 11 maja 2022 r. o umieszczeniu uczestniczki w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na jej zdaniem występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, wymagające

rozstrzygnięcia, czy ustalenia w przedmiocie niezdolności do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych w rozumieniu art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (u.o.z.p.) mogą być czynione w oparciu o fakt braku zatrudnienia chorego w sytuacji, kiedy na proces zatrudnienia wpływ ma szereg czynników niezależnych od chorego, tj. wola pracodawcy, sytuacja gospodarcza oraz społeczna. Sformułowany przez skarżącą wniosek odwołuje się wprawdzie do art. 398⁹ § 1 pkt 1 jak również do pkt 4 k.p.c., ale powołanie się na punkt dotyczący oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wobec braku jakiegokolwiek innego odniesienia się przez skarżącą do tej przesłanki, należy uznać za oczywistą omyłkę.

Skarżąca oparła skargę wyłącznie na podstawie kasacyjnej w postaci naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W jej ramach sformułowała dwa zarzuty i w obydwu przypadkach powołała się na art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wydanie rozstrzygnięcia z naruszeniem zasady swobodnej oceny dowodów. Pierwsze z ponoszonych naruszeń ma polegać na rozważeniu okoliczności sprawy z naruszeniem zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, oparciu się w głównej mierze na dowodzie z opinii biegłego psychiatry, w myśl której brak zatrudnienia uczestniczki stanowi o braku zdolności do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych w sytuacji, kiedy przedmiotowa opinia pozostaje w sprzeczności z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie, który nie wskazuje na to, aby uczestniczka postępowania była niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych oraz aby jej stan zdrowia miał ulec znacznemu pogorszeniu, wskazuje zaś na to, że uczestniczka samodzielnie zaspokaja jej podstawowe potrzeby życiowe, opłaca jej rachunki, samodzielnie kupuje jedzenie, czyni starania w kierunku znalezienia pracy, a jej zachowanie nie rodzi obaw, iż jej stan zdrowia ulegnie znacznemu pogorszeniu. W drugim z nich skarżąca zakwestionowała rozważenie okoliczności sprawy z naruszeniem zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, wadliwą ocenę dowodu z wydruków wiadomości SMS kierowanych przez uczestniczkę postępowania do matki dokonaną z pominięciem okoliczności, w jakich wiadomości te zostały wysłane, tj. faktu, że w momencie wysyłania wiadomości uczestniczka znajdowała się

w szpitalu psychiatrycznym, wobec czego wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji nie stanowiły one prośby o udzielanie uczestniczce przez matkę środków bieżącego utrzymania, ale jedynie prośbę o przekazanie do szpitala paczki z rzeczami osobistymi uczestniczki, których potrzebowała w czasie pobytu w szpitalu, co zdaniem skarżącej miało skutkować poczynieniem przez Sąd drugiej instancji błędnych ustaleń faktycznych w zakresie zdolności uczestniczki postępowania do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych.

Istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to takie, które zarazem wiąże się z określonym przepisem prawa i którego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, a także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Sąd Najwyższy zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania. Wobec takiego sformułowania zarzutów w przywołanej podstawie kasacyjnej, w których skarżąca nie nawiązała do powołanego we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, nie jest możliwe rozstrzyganie opartego na nim zagadnienia prawnego, skoro Sąd Najwyższy będąc związanym granicami podstaw kasacyjnych nie mógłby orzekać o naruszeniu normy prawnej wyrażonej w tym przepisie. Nie mogłoby to mieć znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Decydujące znaczenie w niniejszej sprawie ma jednak to, że wszystkie zarzuty skonstruowane w powołanej podstawie kasacyjnej dotyczą wprost oceny dowodów. Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Z kolei według art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

W orzecznictwie i literaturze bywa wyrażany pogląd, że art. 398³ § 3 k.p.c. wyklucza powołanie jako podstawy skargi naruszenia art. 228–231 oraz art. 233 § 1 k.p.c. i zarzut naruszenia przepisów postępowania ograniczony do tych przepisów

nie jest przytoczeniem podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., a tym samym skarga niezawierająca innych zarzutów podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. Teza ta nie ma oparcia w tekście ustawy. Ustawodawca wyłączył zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów z kognicji Sądu Najwyższego przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej, lecz nie powiązał tego wyłączenia z żadnymi konkretnymi przepisami. Autorzy głoszący tę tezę przyznają, że także inne przepisy K.p.c. mogą być podstawą ustalenia faktów lub oceny dowodów (np. A. Turczyn, Komentarz do art. 393³, w: Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany, red. O. M. Piaskowska, 2023, pkt 11). Zatem dopiero wnikięcie w uzasadnienie zarzutu pozwoliłoby na ocenę, czy zarzut naruszenia tych innych przepisów jest ograniczony do ustalenia faktów lub oceny dowodów. Jednakże ocena spełnienia przez skargę kasacyjną wymogów co do treści, określonych w art. 398⁴ k.p.c., nie została uzależniona od uzasadnienia prawidłowo sformułowanego zarzutu. Prawidłowo sformułowanym zarzutem naruszenia przepisów postępowania jest przytoczenie przepisów naruszonych wg skarżącego oraz opisanie wpływu, jaki te naruszenia mogły mieć na wynik sprawy wg skarżącego. Skarga zawierająca prawidłowo sformułowane zarzuty kasacyjne spełnia wymogi art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., nawet jeśli uzasadnienie zarzutów jest oczywiście wadliwe i skarga jest oczywiście nieuzasadniona, jak skarga uczestniczki w niniejszej sprawie. Oczywiście bezzasadność skargi prowadzi do odmowy jej przyjęcia lub oddalenia.

Skarżąca jako istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wskazała potrzebę wykładni art. 29 ust. 1 pkt 2 u.o.z.p. przez rozstrzygnięcie, czy niezdolność do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych można ustalić wyłącznie w oparciu braku pracy. Zdaniem skarżącej jest to wykluczone, gdyż brak pracy może wynikać z trudnej sytuacji na rynku pracy.

Zagadnienie podniesione we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie występuje w sprawie. Skarżąca nie wskazała rozbieżności w rozumieniu pojęcia niezdolność do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. Skarżąca nie kwestionuje interpretacji tego pojęcia przez Sąd odwoławczy, lecz zarzuca temu Sądowi, że ustalił fakt niezdolności bezpodstawnie, jako wniosek z bezspornego faktu nieposiadania zarobkowego zajęcia. Dlatego wniosek

o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oddalony ze względu na brak podstawy do przyjęcia skargi na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Zarzut nieprawidłowego wnioskowania o spornym fakcie (niezdolności do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych) z innego faktu (braku pracy) jest zarzutem nieprawidłowego stosowania art. 231 k.p.c., a nie podniesionego w zarzutach kasacyjnych nieprawidłowego stosowania art. 233 § 1 k.p.c. Skarżąca nie zarzuciła, że Sąd Okręgowy bezpodstawnie uznał jakieś zeznanie lub dokument za wiarygodny, co jest typowym naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c.

Niezależnie od braku zarzucenia naruszenia art. 231 k.p.c., nie zachodzi naruszenie tego przepisu. Wnioskowanie z faktu braku źródła dochodów o fakcie niezdolności uczestniczki do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych mieści się w granicach stosowania art. 231 k.p.c. Art. 29 ust. 1 pkt 2 u.o.z.p. nie wymaga, aby niezdolność była zawiniona przez chorego. Wystarczy, w połączeniu z innymi przesłankami wymaganymi art. 29 u.o.z.p., sam brak zdolności do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. Zatem sytuacja na rynku pracy jest nieistotna. W postępowaniu przed sądami obydwu instancji skarżąca nie wskazała, w jaki sposób zamierza uzyskać samodzielność w zaspokajaniu swoich podstawowych potrzeb życiowych przy obecnej sytuacji na rynku pracy w jej miejscu zamieszkania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. wnioskodawczyni przysługuje zwrot kosztów postępowania w wysokości określonej w § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie.

W tej samej wysokości przysługuje wynagrodzenie pełnomocnikowi uczestniczki. Na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 grudnia 2022 r., SK 78/21, Dz.U. z 2022 r. poz. 2790, w miejsce stawek minimalnych określonych w *rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu* należy stosować stawki określone w *rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie*. Wyrok TK wprost uchylił z dniem 28 grudnia 2022 r. (dzień ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw) tylko

stawki określone w § 17 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, lecz z uzasadnienia wyroku wynika, że jedyną przyczyną uznania tych przepisów za niezgodne z Konstytucją był sam fakt, że określone w tych przepisach stawki są niższe od stawek minimalnych określonych w *rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie*. Na podstawie art. 8 ust. 2 Konstytucji stwierdzoną przez TK niezgodność przepisu z Konstytucją należy stosować także do przepisów nieobjętych zakresem zaskarżenia do TK, lecz w pełni objętych uzasadnieniem wyroku TK. Bezpośrednie stosowanie Konstytucji w takim przypadku nie prowadzi do niepewności prawa. Sąd Najwyższy nie zastosował podwyższenia wynagrodzenia o kwotę podatku od towarów i usług, przewidzianego w § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, gdyż przepis ten dotyczy wyłącznie stawek określonych w tym rozporządzeniu i nie dotyczy stawek określonych w *rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie*.

(A.T.)

[f.n]

